

УДК 657.6:657.421

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

кандидат економічних наук, Олійник С. О.

Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Київ

У статті розглянуто поняття внутрішнього аудиту, його об'єктів, функцій, методів проведення та необхідність впровадження на підприємствах в Україні, відображено недоліки розвитку внутрішнього аудиту в Україні та внесено пропозиції щодо їх усунення. У статті досліджено особливості організації внутрішнього аудиту на підприємствах. Обґрунтовано доцільність створення відділу внутрішнього аудиту на підприємствах. Доведено, що до основних проблемних аспектів внутрішнього аудиту в Україні слід віднести насамперед недостатнє нормативне та методологічне забезпечення, що призводить до нерозуміння самих принципів, методів, методології та процедур внутрішнього аудиту, відсутність внутрішніх розробок щодо організації та методики внутрішнього аудиту на підприємстві.

Ключові слова: аудит, внутрішній аудит, контроль, процедури аудиту, діяльність, робочі документи аудитора.

кандидат экономических наук, Олейник С. А. Роль внутреннего аудита в управлении предприятием/ Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев

В статье рассмотрено понятие внутреннего аудита, его объектов, функций, методов проведения и необходимость внедрения на предприятиях в Украине, отражены недостатки развития внутреннего аудита в Украине и внесены предложения по их устранению. В статье исследованы особенности организации

внутреннего аудита на предприятиях. Обоснована целесообразность создания отдела внутреннего аудита на предприятиях. Доказано, что к основным проблемным аспектам внутреннего аудита в Украине следует отнести прежде всего недостаточное нормативное и методологическое обеспечение, что приводит к непониманию самих принципов, методов, методологии и процедур внутреннего аудита, отсутствие внутренних разработок по организации и методике внутреннего аудита на предприятии.

Ключевые слова: аудит, внутренний аудит, контроль, процедуры аудита, деятельность, рабочие документы аудитора.

PhD in Economic, S. O. Oliynyk The role of domestic audit in management enterprise/ National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

The article deals with the concept of internal audit, its objects, functions, methods of conducting and the necessity of implementation at enterprises in Ukraine, reflects the shortcomings of the development of internal audit in Ukraine and introduces proposals for their elimination. In the article the features of organization of internal audit at the enterprises are investigated. The expediency of establishing an internal audit department at enterprises is substantiated. It has been proved that the main problems of internal audit in Ukraine should be first of all insufficient regulatory and methodological support, which leads to a lack of understanding of the principles, methods, methodology and procedures of internal audit, lack of internal development in organization and methodology of internal audit in the enterprise.

Key words: audit, internal audit, control, audit procedures, activity, work papers of the auditor.

Вступ. На сьогодні облікова система повністю не задовольняє зростаючі потреби менеджменту. Інформація фінансової звітності дозволяє дати лише загальну оцінку фінансового стану підприємства й не може бути використана для обґрунтування управлінських рішень. В сучасних умовах докорінного реформування відносин власності, організаційно-господарських перетворень перед керівництвом підприємств виникає необхідність прогнозування, оцінки ризиків і створення ефективної системи управління.

Питаннями дослідження проблем організації внутрішнього аудиту займалися як вітчизняні так і зарубіжні вчені, а саме: Т. Каменська, Г. Коблянська, В. Бобошко, Л. Ліщинська, К. Коцюбинська, В. Немченко, Ф. Бутинець, В. Хомутенко, А. Хомутенко, Р. Сагайдак, А. Семенець, О. Сметанко, С. Губський, М. Голощапов, В. Бурцева, О. Філозоф та інші. Проте ряд аспектів проблеми потребують подальшого поглибленого дослідження.

Мета статті - розкриття поняття внутрішнього аудиту, його мети, основних завдань і функцій, визначення недоліків розвитку внутрішнього аудиту в Україні та розробка пропозицій щодо їх усунення.

Рішення про те, чи необхідний на підприємстві внутрішній аудит, приймають власники й вище керівництво підприємства. Це рішення визначається багатьма факторами, до яких, насамперед, відносяться поділ функції володіння й управління бізнесом; розміри й структурна розгалуженість підприємства; рівень ризиків, властиві діяльності підприємства.

У тих випадках, коли власники бізнесу є менеджерами підприємства й самі повністю контролюють всі аспекти бізнесу, в наявності функції внутрішнього аудиту може не бути потреби.

Таким чином, для проведення внутрішнього аудиту принципово різних напрямів, виникає потреба в фахівцях різної кваліфікації та спрямування. Необхідність внутрішнього аудиту, може визначатися на підставі затвердженого графіка або одноразово. Однак за умов одноразового оцінювання виникає проблема в пошуку фахівців, здатних проводити такий аудит у межах підприємства. У випадку періодично повторюваного аудиту такої проблеми не існує, адже аудиторський відділ може функціонувати на постійній основі. При цьому необхідно зазначити, що практична користь від створення відділу внутрішнього аудиту для кожного окремо взятого підприємства буде різнитися. Створення служби внутрішнього аудиту на малих підприємствах не принесе великої користі, тому що зазначена процедура є доволі витратною (через необхідність мати у своєму складі спеціальних фахівців).

На думку вітчизняних та зарубіжних вчених[1-4], головною метою внутрішнього аудиту є: забезпечення відповідності принципам корпоративного управління; удосконалення організації й управління виробництвом, виявлення і мобілізація резервів його зростання; удосконалення організації діяльності підприємства; запобігання втратам ресурсів і здійснення необхідних змін у середині підприємства; допомога управлінському персоналу в підвищенні ефективності виконання його функцій; забезпечення задоволення потреб органів управління в частині надання контрольної інформації з різних питань та ін.; оцінка системи управління ризиками; оцінка ефективності та економічності управління бізнес-процесами.

Таким чином, внутрішній аудит є оцінкою надійності й ефективності існуючої системи внутрішнього контролю, а внутрішні аудитори – люди, покликані неупереджено й професійно провести таку оцінку. Іншими словами, внутрішній аудит є функція незалежної

оцінки всіх аспектів діяльності підприємства, здійснювана зсередини підприємства й спрямована на створення у його власників впевненості в тому, що існуюча система контролю надійна та ефективна[3].

Важливо зазначити, що саме керівництво підприємства, а не внутрішні аудитори, відповідальне за створення й підтримку надійної та ефективної системи внутрішнього контролю.

Внутрішні аудитори виконують основну мету – допомагають керівництву підприємства досягти визначених цілей, розширити можливості підприємства, удосконалити його операційні процеси та знизити ризики у ході виконання аудиторських завдань з надання впевненості та консультаційних послуг.

Але внутрішній аудит не є панацеєю для вирішення усіх проблем підприємства. Наприклад, внутрішній аудит не в змозі ідентифікувати усі випадки помилок та зловживань, але може мінімізувати вірогідність їх виникнення та підвищити можливість їх виявлення завдяки аудиту систем та процедур.

Внутрішній аудит не може займатись розробкою різних процедур для підрозділів підприємства, тому що це негативно впливає на незалежність внутрішнього аудитора, але аудитор може аналізувати процедури розроблені самими підрозділами, та надавати рекомендації щодо їх удосконалення для підвищення ефективності системи внутрішнього контролю підприємства[3].

Незважаючи на те, що на українських підприємствах функціонують інші контрольні структури (ревізійні комісії) організація внутрішнього аудиту є одним з найбільш надійних способів контролю за станом обліку й ефективністю функціонування системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві, та може впливати на прийняття рішень про подальшу діяльність установи, її

розвиток, виправлення помилок та усунення проблем обліку чи виробничої діяльності.

Процес внутрішнього контролю, що історично служив як механізм для мінімізації випадків шахрайства, розкрадань або помилок, набув більш широкий характер, охопивши всі різноманітні ризики, пов'язані з діяльністю підприємств. У цей час визнано, що ефективний процес внутрішнього контролю відіграє найважливішу роль у здатності підприємства виконувати поставлені цілі й зберігати фінансову життєздатність.

А тому внутрішній аудит переростає з функції, спочатку орієнтованої на перевірку фінансово-бухгалтерської звітності й мінімізацію податків, у функцію, що охоплює всі аспекти діяльності підприємства.

Внутрішні аудитори також здійснюють подібну роботу, проте існують суттєві розбіжності між внутрішнім аудитом та контрольно-ревізійною роботою. При розробці стратегічного плану роботи на рік або на декілька років вперед внутрішні аудитори визначають насамперед основні зони ризику для компанії, а потім розподіляють ресурси часу та фахівців таким чином, щоб найбільш ризиковані сфери діяльності були перевірені першочергово. Фахівці контрольно-ревізійних відділів при розробці плану перевірок звичайно не враховують ризиків підприємства.

Друга значна відмінність між внутрішнім аудитом та контрольно-ревізійною службою – це відповідні методи перевірки. Контрольно-ревізійні служби працюють в основному на підставі даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, з первинними документами. Але вони не використовують у своїй діяльності методи, які є необхідною частиною внутрішнього аудиту, наприклад вивчення виробничих процесів, побудову органограм, проведення анкетування

та інтерв'ю з працівниками і керівниками підрозділів з метою досконального розгляду суті проблеми.

На сьогодні в Україні немає єдиної методики, щодо створення відділу внутрішнього аудиту на підприємстві та організації його роботи, тому дуже часто існування внутрішнього аудиту на підприємстві є неефективним. З метою підвищення якості та ефективності внутрішнього аудиту на підприємстві необхідна більш чітка регламентація його повноважень та посилення ролі процесів внутрішнього аудиту в практичному житті підприємства.

Важливим питанням є розробка методик внутрішнього аудиту, робочої документації. Такі документи на підприємстві можна оформити у вигляді корпоративних стандартів, що значно полегшить роботу внутрішніх аудиторів та сприятиме усвідомленню управлінським складом підприємства тієї інформації, що надає аудит.

Таким чином, до основних проблемних аспектів внутрішнього аудиту в Україні слід віднести насамперед недостатнє нормативне та методологічне забезпечення, що призводить до нерозуміння самих принципів, методів, методології та процедур внутрішнього аудиту, відсутність внутрішніх розробок щодо організації та методики внутрішнього аудиту на підприємстві.

Висновки. Проблемні моменти розвитку внутрішнього аудиту в Україні призводять до меншої ефективності здійснення внутрішнього аудиту на підприємстві та недовіри до такої системи. Ефективна система внутрішнього аудиту на підприємстві значно підвищить зацікавленість інвесторів до таких підприємств.

Література:

1. *Каліцінська К. О. Роль внутрішнього аудиту в системі економічної безпеки підприємства// Серія: Економіка та підприємництво, 2011. – №3–с.136.*
2. *Каменська Т. Необхідність створення служби внутрішнього аудиту на підприємстві / Т. Каменська // – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.visnuk.com.ua/article/one/Tetiana_KA5690094.html*
3. *Каменська Т. О. Внутрішній контроль і аудит в управлінні: практ. посіб. / Т. О. Каменська, О. Ю. Редько; Наук. шк. аудиту, Нац. Центр Обліку та Аудиту. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. – 375 с. (Наука – практиці).*
4. *Філозоф О. В. Організація процесу внутрішнього аудиту на підприємстві / О. В. Філозоф //Міжнародний збірник наукових праць. – 2009. – №1.*

References:

1. *Kalitsinska K. O. Rol vnutrishnoho audytu v systemi ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva// Serii: Ekonomika ta pidpriemnytstvo, 2011. – № 3–s.136.*
2. *Kamenska T. Neobkhidnist stvorennia sluzhby vnutrishnoho audytu na pidpriemstvi / T. Kamenska // – [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: http://www.visnuk.com.ua/article/one/Tetiana_KA5690094.html*
3. *Kamenska T. O. Vnutrishnii kontrol i audyt v upravlinni: prakt. posib. / T. O. Kamenska, O. Yu. Redko; Nauk. shk. audytu, Nats. Tsentr Obliku ta Audytu. – K.: DP «Inform.-analit. ahentstvo», 2015. – 375 s. (Nauka – praktytsi).*
4. *Filozop O. V. Orhanizatsiia protsesu vnutrishnoho audytu na pidpriemstvi/ O. V. Filozop //Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats. – 2009. – № 1.*